

Una veu de dona

Carles Cortés
Veu de dona
Barcelona, Columna, 2001
144 pàgs.

Eva, la protagonista de la novel·la de Carles Cortés *Veu de dona*, ens conta la història de la seua vida donant testimoni d'un món, el de la postguerra, que, com diu ella, atempta contra la individualitat de les dones, que les confina a la misèria de les cases. Comença, per tant, un exercici de memòria que esdevindrà, amb el transcórrer de la narració, memòria col·lectiva. Però, per aconseguir-ho, la novel·la fa un recorregut estrany i arriscat que ens porta a l'espai del mite. I ho diem, en primer lloc, pel nom bíblic de la protagonista: Eva, la primera dona, la creadora del pecat i ací, en la novel·la, la portadora de la maledicció de la família, el fruit d'un amor prohibit. Però Eva, en un moment determinat, es converteix en Déu perquè deixa d'ésser la dona creada (l'Eva bíblica) i és ella mateixa la que s'erigeix com a creadora, fent pastes al forn on treballa i donant-los forma d'una dona i d'un home; als dolços els anomenarà Eva i Adam. En això se sent com l'artista que aconsegueix dominar la natura al seu gust i ens dona la clau metafòrica de la pròpia novel·la. Al cap i a la fi, Eva ens diu: «Les dones han de tornar a inventar el món» i ella comença a fer-ho des de l'origen, des del mite.

I a l'espai del mite hauríem de situar els somnis premonitors que, amb el transcurs de la lectura, seran la realitat mateixa; perquè Eva somnia i després succeeix tot allò que ella ha somniat. Per tant, també ací Eva inventa el món, inventa una realitat diferent i torna, de nou, a l'origen, perquè en els somnis trobem una natura de terra, aigua, aire i foc.

Cal ressaltar que la novel·la es presenta en forma de monòleg (l'àvia Eva conta la història als seus néts) apropant-nos, per tant, al gènere teatral i, encara diríem més, al gènere tràgic (tan lligat, tradicionalment, a la representació de mites). I és que hi ha en l'obra un element recurrent que tots els personatges assumeixen: el destí, que en la família d'Eva ve representat per la presència constant de la mort i del qual ella (com l'Eva bíblica) és, en certa mesura, responsable.

Però a més del destí tenim la formació coral, a la manera grega, de Reme i Empar (unes veïnes del poble) o el patiment de l'heroïna, que sap quin és el destí imposat socialment per a ella com a dona i també el mític del pecat original, però que vol lluitar contra ell per a no ser com les dones de la seua família, «que han patit molt, perquè no han sabut ser elles mateixes».

I així arribem al moment catàrtic en què la novel·la, lluny de tancar el cercle, l'obri encara més, com si tota l'obra fora aquell bosc de Maria Zambrano amb «cercles cada vegada més oberts fins que arribem al lloc on no hi ha més horitzó», trencant l'acostumada linealitat amb cercles que són somnis. I fa, alhora, el seu últim i gran homenatge a les dones, perquè Eva acaba amb la maledicció que plana sobre la família (el seu pecat original), pel fet de contar la seua història, la història de la seua família i, al cap i a la fi, la nostra història. Eva és l'encarregada de transmetre la memòria comuna en un marc d'oralitat (tota la novel·la, tret de l'últim capítol, és una narració oral) com ho han fet sempre les dones, i tot això deixant que la imaginació, que el somni, que el mite arriben a la realitat creant-la de nou (com diu Eva que han de fer les dones), inventant-la de nou entre la història i la poesia, entre la memòria i la imaginació, entre la realitat i el somni.... com ha fet sempre la literatura, allò que Schlegel deia «un somni voluntari en la vigília». Ho diu, també, Eva amb unes paraules que resumirien, d'alguna manera, tot el que venim dient: «Tots els secrets al descobert que es mantenen en el record... que es deixen en l'herència, en els papers deixats, perquè la memòria, com la imaginació i els somnis, és tota una vida».

Raquel Hernández Gómez

